

Porin perusturvan lausunto Työ- ja elinkeinoministeriölle liittyen hallituksen esitykseen kotoutumisen edistämisestä annetusta laista ja siihen liittyvistä laeista

(Aapeli: PRIDno-2022-2340)

Porin kaupungille on saapunut 2.5.2022 työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö liittyen hallituksen esitykseen eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetusta laista ja siihen liittyvistä laeista. Kotoutumislakia koskevalla lakiehdotuksella pyritään nopeuttamaan ja tehostamaan maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistämistä parantamalla ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta, nopeuttamalla palveluihin pääsyä, tavoittamalla maahanmuuttajia palveluihin nykyistä kattavammin maahanmuuton alkuvaiheessa sekä kehittämällä kotoutumisen alkuvaiheen palveluita kokonaisvaltaisesti.

Yleiset kommentit kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen

Kaiken kaikkiaan tämä lakiluonnos täyttää Porin perusturvan näkökulmasta sille asetetut tavoitteet. Perustavoite eli maahanmuuttajien yhdenvertaisuus ja tasa-arvoisuus näkyy vahvasti ja keinoina perustavoitteen toteutumisessa nähdään erityisesti työllisyys, osallisuus, hyvinvointi ja terveys. Porin perusturva nostaa näiden lisäksi rinnalle myös luku- ja kirjoitustaidon sekä suomen kielen oppimisen, joka tulee lakiesityksessä hienosti esille uuden yhteiskuntaorientaatio-ajatuksen kautta.

Perusmuotoinen tai monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma (12-22 §)

Uuden koto-lain myötä kunnille siirtyy vastuu koto-suunnitelman laadinnasta ja seurannasta. 22§ Kotoutuja-asiakkaan velvollisuus noudattaa kotoutumissuunnitelmaa: ”Mikäli maahanmuuttaja kieltäytyisi esimerkiksi ilman pätevää syytä kotoutumissuunnitelman laatimisesta, sen tarkistamisesta tai osallistumasta kotoutumissuunnitelmassa sovittuun palveluun, hänen oikeuttaan työttömyysetuuteen voidaan rajoittaa siten kuin työttömyysturvalaissa säädetään tai toimeentulotukea alentaa siten kuin toimeentulotuesta annetussa laissa säädetään”.

Entäpä kunnan koto-palveluiden päätäntävalta, jos kotoutuja ei ole TE-palveluiden asiakas. Kotoutuja, jonka koto-suunnitelma ei toteudu tai kotoutuja ei ilmoita kunnan koto-palveluille ”miten hän on toteuttanut suunnitelmaa”: päättääkö kunnan koto-palvelut toimeentulotuen alentamisesta koto-suunnitelman laiminlyönnistä?

Pori perusturva nostaa esille myös erityisesti kotona lapsia hoitavien vanhempien tilanteen työllistymisen ja osallisuuden tavoitteiden näkökulmasta. On tärkeää kuntakohtaisesti määrittää ne keinot, joilla voidaan vaikuttaa esimerkiksi naisten työllistymis- ja osallisuuspolkuihin. Lakiesityksessä on hyvin tämä ryhmä huomioitu ja nostettu esille myös mm. ihmiskaupan uhrien tilanne (13§).

Kotoutumiskoulutus (24-25 §) ja omaehtoisen opiskelun tukeminen (26-30 §)

Kotoutumisen edistämisen kannalta on tärkeä, että nuori pääsee opiskelemaan suomen kieltä ja jatko-opintoihin. 17-vuotiaiden nuorten oppivelvollisuus, joilla ei ole perusopetuksen päättötodistusta ja suomen kielen taito on heikko tai ei ollenkaan ovat vaarassa syrjäytyä. Hyvä on huomioida, että oppivelvollinen ei välttämättä pääse esimerkiksi TE-palveluiden järjestämiin koto-koulutuksiin tai TUVA-koulutukseen, jossa vaaditaan suomen kielen taitoa.

Yleiset kommentit kunnan kotoutumishjelmaan (11 §) ja monikielinen yhteiskuntaorientaatio (23 §)

On hienoa, että lakiesityksessä nostetaan uutena asiana yhteiskuntaorientaatio. Se on vahvasti kuntaan sidottua palvelua ja sen vuoksi tulisi taata kunnille jo riittävän ajoissa riittävät resurssit uuden palvelun suunnitteluun ja järjestämiseen. Ehkäpä etä-/verkkototeutuksena toteutettava monikielinen yhteiskuntaorientaatio olisi parempi järjestää valtakunnallisesti, jolloin maahanmuuttajalla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet päästä ko. koulutukseen. Monikielinen yhteiskuntaorientaatio ns. läsnä perehdyttämisenä tulee olemaan todella haastavaa harva-asutusalueella ja kunnissa, missä on vähän maahanmuuttajataustaisia asukkaita. Yhteiskuntaorientaation alueellinen ja paikallinen ulottuvuus on tärkeä. Yhteiskuntaorientaatio (verkossa) on hyvä räätälöidä huomiomaan myös alueellisia eroja ja sisällyttämään osion paikallisista viranomaisista tai viranomaistoiminnoista.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palvelut (3 luku)

Lakiesitys nostaa Porin perusturvan mielestä hyvin esille nuorten palvelut ja erityisen vaativaa palvelua tarvitsevien ryhmän eli alaikäiset ilman huoltajaa maahantulleet lapset ja nuoret. Tämän hetkisen maailmantilanteen vallitessa on erityisen tärkeää selkiyttää tämän palvelun roolia ja keskittää palvelujen tuottaminen tälle ryhmälle hyvinvointialueiden kautta. Tämä lakiesitys tuo omalta osaltaan myös selkiyttää siihen, noudatetaanko tämän ryhmän palveluissa sosiaalihuoltolakia vai lastensuojelulakia.

Kuntaan ohjaaminen (4 luku)

Yleensä maahan muuttajan pitää käydä henkilökohtaisesti DVV:n toimipisteessä, kun kyse on ensimmäisestä rekisteröinnistä ja kotikunta-merkinnästä. DVV-tehtävänä olisi jatkossakin ohjata uusi asukas kuntien koto-palveluihin ja TE-palveluihin, jonka kautta toteutuisi jatko-ohjaus yhteiskuntaorientaatio- ym. koulutuksiin ja tarvittaviin palveluihin.

Kunnan, hyvinvointialueen ja valtion tehtävät (5-7 luvut)

Kunnan ja hyvinvointialueen tehtäväjako on lakiesityksessä tuotu selkeästi esille, mutta käytännön tasolla eri palvelujen tuottaminen saattaa pienillä paikkakunnilla tuottaa haastetta. Keskeiseksi nouseekin yhdyspintatyö kuntien ja hyvinvointialueiden kesken, jossa myös kolmannella sektorilla ja yksityisillä toimijoilla on iso rooli. Tällaista yhdyspintatyötä ja siellä luotuja hyviä ja ketteriä toimintamalleja palvelujen tuottamisessa tulisi jatkossa tukea myös rahallisesti valtion taholta.

Valtion korvaukset (8 luku)

Lakiesityksessä on kattavasti pohdittu erilaisia korvausten lajeja, mutta onko korvausten taso kuitenkin riittävä. Porin perusturva pohtii, että uudessa tilanteessa useassa kunnassa on varmasti luotava uusia asiakastietojärjestelmiä ja koto-palvelumalleja. Myös kuntakorvauksiin liittyvät asiat vaativat (työntekijä)resursointia.

Voimassa olevan lain mukaan tulkittamisen korvauksissa ei ole aikarajaa.

Uudistusten myötä, ks. 60 §: "...tulkittamisen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset jyvitetäisiin osaksi kunnalle ja hyvinvointialueelle maksettavaa laskennallista korvausta." Näin ollen tulkkaus-kustannusten korvausaika supistuisi pääosin 3 vuoteen, koska suurin osa kansainvälisen suojelun saaneista on oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita. Itsenäiseen viranomaisasiointiin riittävä suomen kielen taidon oppiminen 3 tai 4 vuodessa on todella haastava.

Tulkittamiskustannusten korvausaika tulisi nostaa vähintään 4 - 5 vuoteen suhteutettuna kansainvälisen suojelun saaneiden kokonaismäärään.

Tiedonsaanti ja tietojärjestelmä (9 luku)

Porin perusturva näkee keskeisenä, että hyvinvointialueella tulisi olla tiedonsaantioikeus kv-suojelun saaneista ja myös käyttöoikeus yhteisiin sähköisen asioinnin tukipalveluihin. Tiedonsaanti oikeaan aikaan asiakkaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja tuottamisen kannalta on hyvin tärkeä.